

Stīmpanka ideoloģiskā kritika tehnoloģijām

Normunds Kozlovs

Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas studiju katedra, Latvija

Ievads. T. Roszaks kontrkultūru definē kā “jauneklīgu opozīciju tehnokrātiskai sabiedrībai”. Kontrkultūrai attīstoties par atsevišķiem jaunatnes subkultūru diskursiem, stīmpanks aktualizē tehnokrātisma opozīciju retrofutūrisma manierē, caur estētiskām stratēģijām mēģinot atgriezt tehnoloģijām cilvēcisko mērogu.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir aprakstīt stīmpanka subkultūras ideoloģiskā diskursa transformāciju, kā atbildi laikmetīgiem tehnoloģiskiem izaicinājumiem izmantojot semiotisko subkulturālo identitāti veidojošo kodu analīzi.

Rezultāti. Centrālā stīmpanka (angl. *steampunk*) estētiskā stratēģija ir glancētās virsmas uzplēšana, lai atsegtu apslēpto, t. i., mehāniku. Aizdomu filozofi Z. Freids, K. Markss un F. Niče katrs pa savam atsedz apslēpto apziņas, civilizācijas kā prakses un domas miesiskuma mehāniku, lai atbrīvotos. Ž. Bodrijāra simulatīvajā Disnejlendā zem gludās (*sic!*) virsmas (E. Kaneti gludo zobu protomašīna, kas primitīvi spalvainajā realitātē ir miesu dīrājošās varas, un kārtības / ierindas iemiesojums pārtop metalurģijā etimoloģiski un vēsturiski par zobenu un tālāk – mašīnu, visbeidzot, semiurģijā nāk gludi glancētās virsmas valdzinājuma apoteoze, t. i., glaņecs – atiezto zobu reklāmas, kur nepastāv nāve, novecošana un slimība, – digitāli netrūdošās [1] A. Zundes esamība = būve ar puves konotāciju; 2) *punk* = prauls, kas satrunējis spīd un savaldzina skatienu] fotogrāfijas sargājošos psiholoģiskā vairoga ekrānos) slēpjas mehānika, pie kuras saskaņā ar stīmpanku ir jāatgriežas – atpakaļ pie raupjuma un eļļainās zobratu netīrības, kura var sasmērēt. Smērviela ir savā vietā. Antropoloģiski netīrība ir lieta ne savā vietā: smiltis nevis smilškastē, bet palagos; grafiti gleznas nevis galerijās, bet ielās. Apraipoties var inficēties. Neaptraipītās šķīstības morālā reģistrā konservatori satraucas par priekšmetiem, kurus ievietot un / vai izņemt anāli ģenitālās atverēs (homofobija, *pro-life* kustība u. c.), bet liberāļi iestrēgst orālā fāzē (vegāni, anti-ĢMO u. c.).

Secinājumi. Stīmpanka nosaukums ir atvasināts no angļiskā *steam engine* (tvaika dzinējs), taču tas nav tikai retroviktoriānisma dizaina stils gadžetu estētikā. Pirmām kārtām tā ir ideoloģiska renesanse modernisma humānistiskajiem ideāliem. Tas sasaucas ar Jirgena Hābermāsa konceptu par modernismu kā “nepabeigtu projektu” un intencionālu vērstību atpakaļ pie tvaika dzinēja ēras, kad valdīja humāniska ticība vienotas vēstures koncepcijai un tehnoloģiski globālam civilizācijas progresam.

Tajā pašā laikā ir jūtams šādas atgriešanās metodes trūkums, kas vispārīgos vilcienos atgādina Žana Bodrijāra faktiski pesimistisko kritiku mūsdienu tehnoloģiskajai attīstībai, kura pamazām zaudē cilvēcisko mērogu, saraujot saikni ar realitāti un ieslīgstot “simulakrā”. Tehnoloģiskiem procesiem to samērīguma zudumā atsevišķas rudimentāras un disfunkcionālas iezīmes saglabājas.